

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАЙТАНСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ

УДК 349.3:364.044.26–053.81(477)

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Спеціальність 12.00.05 – трудове право;
право соціального забезпечення

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України
ЧАНИШЕВА Галія Інсафівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
декан соціально-правового факультету

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
МЕЛЬНИК Костянтин Юрійович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
начальник кафедри трудового
та господарського права;

кандидат юридичних наук, доцент
ПОТОПАХІНА Ольга Миколаївна,
Одеський національний університет
ім. І.І. Мечникова,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Захист відбудеться «15» травня 2015 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» (65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий «19» травня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.І. Чанишева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Молодь являє собою велику соціально-демографічну групу, що має специфічні соціальні й психологічні риси, наявність яких визначається як віковими особливостями молодих людей, так і тим, що їхнє соціально-економічне і суспільно-політичне становище, духовний світ перебувають у становленні, формуванні.

У перші десятиріччя ХХІ століття відбулося різке загострення соціальних проблем молоді у різних країнах світу. В більшості з них молодь, приблизно вдвічі частіше, ніж представники старших вікових категорій, опиняється в маргінальному становищі при виборі місця роботи. Непропорційно великою є її частка в когорті безробітних, найнижчими показниками характеризується рівень її доходів й стартові можливості отримання освіти та самоствердження. Молодь залишається серед тих, кого криза робочих місць уразила найбільше. За даними МОП, біля 74,5 мільйонів молодих людей у світі – у віці 15-24 роки – були безробітними в 2013 році; що майже на 1 млн. більше, ніж у попередньому році. Глобальний рівень безробіття серед молоді досяг 13,1 відсотка, що майже в три рази вище, ніж рівень безробіття серед дорослого населення. Справді, рівень безробіття серед молоді відносно дорослих досяг історичного максимуму. МОП відзначає, що в країнах, щодо яких є інформація, частка молодих людей, які перебувають поза межами працевлаштування, освіти та професійної підготовки (NEET), продовжила крутий висхідний тренд з початку кризи. У деяких країнах, майже чверть молодих людей у віці від 15 до 29 років у даний час відносяться до NEET.

В Україні на початок 2014 року на обліку в органах Державної служби зайнятості перебувало 205,1 тис. осіб віком до 34 років (45% від загальної чисельності зареєстрованих). З них – молодь, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх навчальних закладах – 2,4 тис. осіб (працевлаштовано – 1 тс. осіб), у вищих та професійно-технічних навчальних закладах – 46,2 тис. осіб (працевлаштовано – 11,5 тис. осіб).

Прийняття Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15 грудня 1992 року забезпечило визнання державної молодіжної політики в Україні пріоритетним і специфічним напрямом діяльності держави. Одним із головних принципів державної молодіжної політики Декларацією проголошено принцип правового та соціального захисту молодих громадян, перш за все осіб, які не досягли 18 років, з метою створення необхідних стартових можливостей для їх повноцінного соціального становлення та розвитку. Для реалізації зазначеного принципу необхідною є розробка питань теорії права соціального забезпечення про поняття, форми, види та правові засоби соціального захисту молоді, які ще не були предметом спеціального дослідження у вітчизняній науці права соціального забезпечення.

Протягом останніх 20 років в Україні сформовано законодавчу базу з питань соціального становлення та розвитку молоді, утворено центральні і

місцеві органи виконавчої влади, які забезпечують формування та реалізацію державної молодіжної політики, створено мережу установ і закладів для молоді, розроблено та забезпечено виконання державних і регіональних молодіжних програм, запроваджено механізм підтримки молодіжного руху та різних категорій молоді тощо. Водночас проблемами у реалізації молодіжної політики, як відзначається в Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року, є: недосконалість правового регулювання; низький рівень наукового обґрунтування процесу реалізації державної молодіжної політики; низький рівень взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та громадських об'єднань, які представляють інтереси молоді; нечіткість визначення прав і обов'язків молоді та суб'єктів, які беруть участь у реалізації державної молодіжної політики.

Необхідність удосконалення чинного законодавства у сфері соціального захисту молоді як складової законодавства у сфері молодіжної політики з метою чіткого визначення прав молоді та обов'язків відповідних органів також обумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження.

Проблемам правового статусу молоді присвячені праці радянських учених: О.А. Абрамової, Б.К. Бегічева, Є.О. Голованової, З.Д. Григор'євої, Д.О. Карпенка, Є.О. Монастирського, Ю.П. Орловського, В.Г. Сойфера, А.Ф. Трошина, О.І. Шебанової, І.А. Громова, С.Н. Іконнікової, В.І. Лісовського та ін., а також сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених: Н.Б. Болотіної, М.О. Буянової, В.В. Жернакова, М.Л. Захарова, І.О. Лаврінчук, М.В. Лушнікової, А.М. Лушнікова, О.Є. Мачульської, А.В. Медведєва, К.Ю. Мельника, Є.В. Назаренко, П.Д. Пилипенка, О.М. Потопахіної, С.М. Прилипка, С.Б. Приходько, О.І. Процевського, В.С. Тарасенко, М.Ю. Федорова, Ф.Р. Філіпова, Н.М. Хуторян, В.Ш. Шайхатдінова, Г.Х. Шафікової, Ю.М. Щотової, О.М. Ярошенка та ін. Праці зазначених вчених не втратили наукової цінності, однак сформульовані в них висновки та пропозиції потребують переосмислення та нових теоретичних підходів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Теоретичні та практичні питання теми дисертації досліджувалися у межах виконання плану науково-дослідної роботи кафедри трудового права та права соціального забезпечення «Теоретичні та практичні проблеми реалізації прав людини у сфері праці та соціального забезпечення» на 2011-2016 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2016 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає у комплексному спеціальному дослідженні теоретичних і практичних проблем правового забезпечення соціального захисту молоді в Україні, формулюванні пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства у цій сфері та практики його застосування.

Для досягнення поставленої мети в дисертації вирішувалися наступні завдання:

- визначити поняття та ознаки молоді як правової категорії;
- охарактеризувати становлення, сучасний стан та перспективи розвитку законодавства України про соціальний захист молоді;
- визначити поняття та ознаки соціального захисту молоді в Україні;
- дослідити галузеву природу суспільних відносин у сфері соціального захисту молоді та сфери їх правової регламентації;
- виокремити форми та види соціального захисту молоді за законодавством України;
- охарактеризувати гарантії та соціальні пільги як правові засоби соціального захисту молоді за законодавством України;
- сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України у сфері соціального захисту молоді.

Об'єктом дослідження є правовідносини у сфері соціального захисту молоді.

Предметом дослідження є правове забезпечення соціального захисту молоді в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, вибір яких обумовлений особливостями його мети і завдань, об'єкта і предмету. За допомогою діалектичного методу досліджено проблеми правового забезпечення соціального захисту молоді в їх розвитку і взаємозв'язку (підрозділи 1.2, 1.3, 1.4). Застосування історико-правового методу дозволило проаналізувати становлення і розвиток інституту соціального захисту молоді та обґрунтувати необхідність подальшого наукового дослідження цієї проблеми (підрозділ 1.2). Діалектичний та історичний методи також використовувалися при дослідженні понять «молодь», «державна молодіжна політика» та «соціальний захист молоді» (підрозділи 1.1, 1.3). Формально-логічний та системний методи було використано при визначенні поняття соціального захисту молоді і характеристики системи заходів із соціального захисту молоді за законодавством України (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4). Порівняльно-правовий метод дозволив зіставити схожі об'єкти пізнання при аналізі міжнародних актів, актів національного законодавства та законодавства зарубіжних країн (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4).

Емпіричну основу дослідження складають матеріали судової практики, практики діяльності органів соціального захисту населення, соціальних служб.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній науці права соціального забезпечення спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем правового забезпечення соціального захисту молоді в Україні.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, які мають наукову новизну:

вперше:

сформульоване авторське визначення поняття та ознак молоді як правової категорії. Молодь як правову категорію запропоновано розглядати як фізичних осіб віком від 14 до 35 років, які мають право на гарантії та пільги, передбачені законодавством для забезпечення їх нормальної життєдіяльності, створення умов для соціального становлення та розвитку. Ознаками молоді як правової категорії є такі: віднесення до молоді фізичних осіб незалежно від громадянства; встановлення вікових меж із певною диференціацією за конкретними нормативно-правовими актами; наявність прав на додаткові гарантії та пільги; встановлення додаткових гарантій та пільг з метою забезпечення нормальної життєдіяльності молоді, створення умов для її соціального становлення та розвитку;

охарактеризовано становлення та розвиток законодавства України про соціальний захист молоді. Встановлено, що сучасну систему нормативно-правових актів у сфері соціального захисту молоді утворюють Конституція України, міжнародні акти, ратифіковані Україною, закони та постанови Верховної Ради України, підзаконні акти, акти соціального діалогу, локальні нормативно-правові акти. Звернуто увагу на необхідність розширення соціального діалогу при здійсненні соціального захисту молоді, що має відображатися у змісті актів соціального діалогу, реалізації його основних форм;

визначено поняття соціального захисту молоді у декількох значеннях: як систему суспільних відносин; як комплекс організаційних, юридичних, економічних та фінансових заходів; як результат практичної реалізації соціальної політики держави щодо молоді; як правовий інститут у системі права соціального забезпечення;

досліджено галузеву природу відносин із соціального захисту молоді. Встановлено, що зазначені відносини мають складну правову природу і належать до публічної та приватно-правової сфер регулювання. Водночас більша частина відносин у сфері соціального захисту молоді належить до предмету права соціального забезпечення і регулюється нормами даної галузі права;

виокремлено основні напрями соціальної політики відносно молоді, а відтак і соціального захисту молоді, до яких віднесено сфери забезпечення зайнятості та працевлаштування, здобуття освіти, культурного розвитку, охорони здоров'я, фізичного розвитку, надання житла молодим сім'ям та самотнім молодим особам;

визначено форми та види соціального захисту молоді за законодавством України. Встановлено, що формами соціального захисту молоді є загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державна соціальна допомога, додатковий соціальний захист, недержавне соціальне забезпечення. До видів соціального захисту молоді слід віднести: грошові (готівкові) виплати; натуральну соціальну допомогу; соціальні пільги, які поділяються на трудові (пільги у сфері зайнятості та працевлаштування, під час здійснення

трудової діяльності), у сфері освіти, охорони здоров'я, податкові, транспортні, житлові та ін.; соціальне обслуговування; медичну допомогу; житлово-комунальні субсидії;

звернуто увагу на проблеми внутрішньо переміщених осіб із числа молоді та внесено пропозиції щодо удосконалення положень Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року в частині забезпечення зайнятості та працевлаштування, а також здобуття освіти зазначених осіб;

удосконалено:

поняття державної молодіжної політики, яку пропонується розглядати як комплексну, послідовну та взаємоузгоджену діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань, що представляють інтереси молоді, у відносинах з фізичними особами віком від 14 до 35 років, молодіжним рухом, молодими сім'ями, із створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов для стимулювання освіти, зайнятості, ініціатив, творчості та інноваційної діяльності молоді;

висновок про необхідність посилення соціального захисту молоді у сферах зайнятості, освіти, охорони здоров'я, в тому числі шляхом встановлення додаткових гарантій у сприянні зайнятості, гарантування надання першого робочого місця, створення механізму стимулювання роботодавців для створення ними першого робочого місця для молоді; правового забезпечення та створення умов для вторинної зайнятості; правової регламентації нетипових форм зайнятості; збереження стипендіального забезпечення та пільгового проїзду в транспорті студентам денної форми навчання; проведення щорічного медичного обстеження усіх молодих осіб від 14 до 35 років, а не тільки неповнолітніх при прийнятті на роботу і у подальшому до досягнення ними 21 року та ін.;

дістало подальшого розвитку:

положення про співвідношення між поняттями державної молодіжної політики і соціальною політикою та соціальним захистом молоді: молодіжну політику слід розглядати як один із напрямків соціальної політики, а соціальний захист молоді — як результат практичної реалізації основних напрямів соціальної політики щодо молоді;

висновок про співвідношення понять «соціальний захист» та «соціальне забезпечення». Соціальний захист доцільно розглядати як систему суспільних відносин із забезпечення умов для нормальної життєдіяльності населення. Соціальне забезпечення має більш вузьку сферу дії, вважається складовою соціального захисту і являє собою систему заходів із захисту населення від несприятливих наслідків соціальних ризиків;

обґрунтування доцільності прийняття Молодіжного кодексу України як базового акту в сфері державної молодіжної політики, а також формулювання теоретично обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері соціального захисту молоді з урахуванням

міжнародних та європейських стандартів і позитивного законодавчого досвіду зарубіжних країн.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, **можуть** бути використані: у науково-дослідницькій діяльності для подальшої розробки теоретичних проблем правового забезпечення соціального захисту молоді; у правотворчій діяльності з метою вдосконалення правового регулювання соціального захисту молоді за чинним соціально-забезпечувальним законодавством; у практиці застосування чинного законодавства з точки зору правильного розуміння змісту правових норм, їх тлумачення, вирішення питань, не врегульованих нормами права.

Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі при викладанні нормативних курсів «Право соціального забезпечення», «Трудове право», спеціальних курсів «Соціальне страхування», «Державна соціальна допомога», «Забезпечення зайнятості та працевлаштування», «Соціальне обслуговування», при підготовці та написанні підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, практикумів із зазначених дисциплін.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідалися і обговорювалися на засіданнях науково-теоретичного семінару кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія», на науково-практичних конференціях, зокрема: Науково-практичній конференції «Актуальні проблеми надання юридичної допомоги в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Харків, 21-22 січня 2011 р.); II Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Правове забезпечення соціальної сфери» (м. Одеса, 25-26 березня 2011 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького та аспірантського складу Одеської національної юридичної академії «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 20-21 травня 2011 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення» (м. Харків, 7-8 жовтня 2011 р.); III Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Правове забезпечення соціальної сфери» (м. Одеса, 24 березня 2012 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького складу «Правове життя сучасної України», присвяченій 15-річчю Національного університету «Одеська юридична академія» та 165-річчю Одеської школи права (м. Одеса, 20-21 квітня 2012 р.); Науково-практичній конференції «Соціально-економічні права людини та гарантії їх реалізації в сучасних умовах державотворення» (м. Харків, 10-11 жовтня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина» (м. Київ, 17-18 листопада 2012 р.); Міжнародній науковій конференції «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права» (м. Одеса, 30 листопада 2012 р.); IV Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Правове забезпечення соціальної сфери» (м. Одеса,

23 березня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми трудового права і права соціального забезпечення» (м. Харків, 27-28 вересня 2013 р.); V Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Правове забезпечення соціальної сфери» (м. Одеса, 22 березня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16-17 травня 2014 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладені в 19 публікаціях, у тому числі 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, та 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, 14 тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях.

Структура дисертації зумовлена метою і завданнями дослідження. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел (195 найменувань). Загальний обсяг дисертації складає 200 сторінок, з яких основний зміст – 181 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У Вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначаються мета роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлюються наукова новизна одержаних результатів та їх практичне значення, зазначається про апробацію результатів дослідження, публікації та структуру дисертації.

Перший розділ «Теоретична та нормативна основи соціального захисту молоді» складається з чотирьох підрозділів та присвячений визначенню поняття і ознак молоді як правової категорії, характеристиці становлення та розвитку законодавства про соціальний захист молоді, визначенню поняття та ознак соціального захисту молоді.

У підрозділі 1.1. «Поняття та ознаки молоді як правової категорії» аналізується поняття молоді, вироблене представниками різних соціально-гуманітарних наук (психології, економіки, соціології, філософії та ін.), при цьому лише соціологія дозволяє розглядати феномен «молодь» комплексно.

У чинному законодавстві України визначення поняття молоді міститься у ст. 1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», відповідно до якої молодь, молоді громадяни – це громадяни України віком від 14 до 35 років. Отже, в основу законодавчого визначення поняття молоді покладений віковий критерій та належність до громадянства України. В межах цих вікових рамок у чинному законодавстві та літературі виокремлюються групи молоді, які відрізняються одна від одної психофізіологічними характеристиками, рівнем освіти, професійної підготовки, майновим станом, а відтак – певним обсягом матеріального забезпечення, соціальних послуг, пільг та гарантій. До таких груп можна

віднести неповнолітніх, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, інвалідів, малозабезпечених осіб, студентів, аспірантів, молодих працівників, молодих спеціалістів, молодих робітників, молодих учених та ін.

При визначенні поняття молоді в літературі дискусійними залишаються питання про вік та ознаки молоді як специфічної соціально-демографічної групи. Що стосується віку молоді, то слід погодитися з позицією законодавця, відповідно до якої встановлення вікових меж молоді від 14 до 35 років ґрунтується на поєднанні соціологічного та фізіологічного підходів.

Звертається увага на недоцільність застосування у законодавчому визначенні поняття молоді терміну «громадяни України» і пропонується замінити його терміном «фізичні особи». Йдеться не тільки про громадян України, а й про іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах.

У підрозділі 1.2. «Становлення та розвиток законодавства України про соціальний захист молоді» досліджується генезис вітчизняного законодавства про соціальний захист молоді. Встановлено, що важливе значення для становлення законодавства України про соціальний захист молоді мало прийняття Декларації «Про основні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15 грудня 1992 року, яка стала основою для подальшого розвитку державної молодіжної політики, її правової бази, практичної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка спрямовується на сприяння повноцінного розвитку молодих громадян України. Водночас звертається увага на недоліки у виконанні передбаченого Декларацією механізму формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні.

У підрозділі проаналізовані міжнародні акти (акти ООН, МОП, Ради Європи, Європейського Союзу) на предмет відповідності ним актів національного законодавства у сфері соціального захисту молоді. Регулюванню праці дітей та підлітків присвячено 18 конвенцій і рекомендацій МОП, які згруповані в наступні блоки: а) мінімальний вік прийому на роботу; б) нічна праця дітей та підлітків; в) медичний огляд дітей та підлітків; г) підземні роботи; е) найгірші форми дитячої праці. Досліджено положення статей 7 «Право дітей і молоді на захист» та 17 «Право дітей і молоді на соціальний, правовий та економічний захист» Європейської соціальної хартії (переглянутої) від 3 травня 1996 року, пунктів 20-23 Хартії основних соціальних прав працівників від 9 грудня 1989 року. Встановлено, що національне законодавство у сфері соціального захисту молоді в цілому відповідає міжнародним та європейським стандартам.

Зроблено висновок про те, що чинні законодавчі акти у сфері соціального захисту молоді нерідко містять декларативні положення, дублюють один одного, суперечать один одному, не визначають багатьох понять, у загальному вигляді формулюють права молоді та обов'язки відповідних органів, що ускладнює їх реалізацію та можливості захисту в разі порушення, не встановлюють механізму контролю за їх додержанням, а

також відповідальність за невиконання або неналежне виконання. У зв'язку з цим обґрунтовується необхідність систематизації чинного законодавства у цій сфері, підтримується висловлена в літературі думка про доцільність прийняття Молодіжного кодексу України та вносяться пропозиції щодо його структури і змісту.

Відзначається особливе місце у системі нормативно-правових актів державних цільових соціальних програм, якими передбачені конкретні заходи соціального захисту молоді, та необхідність виділення у Державному бюджеті України коштів на їх фінансування.

Доводиться необхідність поширення принципу соціального діалогу у правовому регулюванні відносин у сфері соціального захисту молоді. Відзначається недостатня увага до питань соціального захисту молоді в актах соціального діалогу – колективних угодах і колективних договорах, локальних нормативно-правових актах підприємств, установ, організацій.

У *підрозділі 1.3. «Поняття та ознаки соціального захисту молоді за законодавством України»* визначаються поняття соціального захисту молоді у декількох значеннях та його ознаки як правової категорії.

При визначенні поняття соціального захисту молоді пропонується виходити з широкого розуміння соціального захисту як діяльності держави, спрямованої на забезпечення процесу формування і розвитку повноцінної особистості, виявлення і нейтралізацію негативних факторів, що впливають на молодь, створення умов для самовизначення і утвердження її в житті.

Поняття соціального захисту молоді визначається в декількох значеннях: як система суспільних відносин; як комплекс організаційних, юридичних, економічних та фінансових заходів; як результат практичної реалізації соціальної політики держави щодо молоді; як правовий інститут у системі права соціального забезпечення.

Соціальний захист молоді можна визначити як систему суспільних відносин, які виникають між фізичними особами віком від 14 до 35 років та органами держави, органами місцевого самоврядування, із забезпечення умов для нормальної життєдіяльності даної соціально-демографічної групи, сприяння її соціальному становленню та розвитку. Соціальний захист молоді також можна розглядати як комплекс організаційних, юридичних, економічних і фінансових заходів, спрямованих на забезпечення формування і розвитку молоді, створення умов для самовизначення і утвердження в житті, убезпечення від несприятливих наслідків соціальних ризиків.

Взаємозв'язок понять соціального захисту та соціальної політики держави дозволяє визначити соціальний захист молоді як результат практичної реалізації соціальної політики держави відносно зазначеної категорії населення. Як правовий інститут у системі права соціального забезпечення соціальний захист молоді є сукупністю правових норм, що регламентують суспільні відносини щодо організації, фінансування і надання певних видів матеріального забезпечення, соціальних пільг та соціальних послуг молоді

для її становлення та розвитку, убезпечення від несприятливих наслідків соціальних ризиків.

У підрозділі 1.4. «*Форми та види соціального захисту молоді*» визначаються та характеризуються форми та види соціального захисту молоді за законодавством України. Встановлено, що формами соціального захисту молоді є загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державна соціальна допомога, додатковий соціальний захист, недержавне соціальне забезпечення.

Видами загальнообов'язкового державного соціального страхування молоді є: пенсійне страхування (призначення пенсії по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідністю з дитинства), пенсії у зв'язку з втратою годувальника); страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття.

У передбачених законами випадках молоді надається державна соціальна допомога як грошова виплата у визначеному розмірі за рахунок Державного бюджету (наприклад, державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам, допомога при народженні дитини, допомога у зв'язку з вагітністю та пологами непрацюючій жінці або жінці, яка була зареєстрована як суб'єкт підприємницької діяльності, але не сплачувала страхові внески до Фонду соціального страхування України, допомога на дітей одиноким матерям; допомога при усиновленні дитини та ін.). Розмір грошових виплат у цих та інших випадках прив'язується до розміру прожиткового мінімуму, що відповідає ст. 46 Конституції України, але не здатний забезпечити достатній життєвий рівень для молоді, що суперечить ст. 48 Основного закону.

Додатковий соціальний захист молоді є системою додаткових заходів із надання молоді соціальних пільг у сфері зайнятості та працевлаштування, застосування праці, здобуття освіти, охорони здоров'я, соціального обслуговування, надання житлово-комунальних послуг та ін. Основним правовим засобом у додатковому соціальному захисті молоді є інститут соціальних пільг, які встановлюються залежно від соціального стану молоді як окремої соціально-демографічної групи.

До додаткового соціального захисту молоді включаються також «непрямі» соціальні послуги, реалізація яких не пов'язується з безпосередніми грошовими виплатами конкретним молодим особам, а спрямована на соціальну підтримку молоді загалом, реалізацію державних цільових соціальних програм, профілактику виникнення соціальних ризиків (бідність, безробіття, нещасні випадки на виробництві, професійні захворювання та ін.), підтримку молодих осіб, які перебувають у найбільш скрутних умовах тощо, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством. Підкреслюється значення «непрямих» соціальних послуг в умовах сучасної

соціально-економічної кризи та необхідність виділення коштів на їх реалізацію.

Видами соціального захисту молоді слід вважати: грошові (готівкові) виплати; натуральну соціальну допомогу; соціальні пільги, які поділяються на трудові (пільги у сфері зайнятості та працевлаштування, під час здійснення трудової діяльності), у сфері освіти, охорони здоров'я, податкові, транспортні, житлові та ін.; соціальне обслуговування; медичну допомогу; житлово-комунальні субсидії.

Другий розділ «Правове забезпечення окремих видів соціального захисту молоді» складається з чотирьох підрозділів і присвячений дослідженню заходів соціального захисту молоді у сферах зайнятості та праці, освіти та охорони здоров'я, а також характеристиці соціального обслуговування молоді.

У підрозділі 2.1. «Соціальний захист молоді у сферах зайнятості та праці» досліджуються передбачені чинним законодавством заходи соціального захисту молоді у сферах зайнятості та працевлаштування, а також під час здійснення трудової діяльності.

Відзначається важливість норм частини п'ятої ст. 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» про встановлення підприємствам, установам та організаціям квоти для працевлаштування молоді, а також про працевлаштування молоді з інвалідністю. Водночас звертається увага на неузгодженість зазначених норм із нормами, закріпленими у частині першій ст. 14 Закону України «Про зайнятість населення», відповідно до якої до категорій громадян, які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню, віднесено не молодь в цілому, як це впливає з частини п'ятої ст. 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», а тільки певні категорії молоді.

У частині другій ст. 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» міститься норма про забезпечення державою працездатній молоді надання першого робочого місця на строк не менше двох років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби. Проте, у частині першій ст. 14 Закону України «Про зайнятість населення» не передбачені додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню для молодих громадян після завершення професійної підготовки і перепідготовки.

Також звертається увага на невідповідність норми, передбаченої частиною другою ст. 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», та норми, закріпленій у частині першій ст. 197 КЗпП України. У першому випадку йдеться про забезпечення державою надання першого робочого місця працездатній молоді, а в другому – про працездатну молодь – громадян України віком від 15 до 28 років.

Підкреслюється важливість виконання державою у сучасних соціально-економічних умовах обов'язку надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам – випускникам державних професійно-технічних та вищих навчальних закладів, потреба в яких була визначена державним замовленням, передбаченого частиною одинадцятою ст. 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні» та частиною другою ст. 197 КЗпП України, незважаючи на зміни, внесені до постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 р. № 992 «Про порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням» щодо відміни обов'язкового відпрацювання за направленням.

Звертається увага на декларативний характер норми, закріпленої в частині сьомій ст. 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» про забезпечення державою умов для вторинної зайнятості. У зазначеному Законі та Законі України «Про зайнятість населення» дане поняття не визначається, не передбачається, які саме обов'язки бере на себе держава із сприяння вторинній зайнятості молоді.

У дисертації також підкреслюється значення сприяння підприємницькій діяльності молоді, визначення механізмів її підтримки, а також поширенню нетипових форм зайнятості (дистанційної роботи, надомної праці, домашньої праці, лозикової праці та ін.) та необхідність їх правової регламентації.

Аналізується здійснення молоддю особою права на захист від проявів дискримінації у сфері зайнятості населення та проводиться розмежування між дискримінацією та заходами щодо додаткового сприяння у працевлаштуванні молоді.

У підрозділі 2.2. «Матеріальне забезпечення та соціальні пільги молоді у сфері освіти» характеризуються заходи соціального захисту молоді при здобутті освіти.

Звертається увага на необхідність збереження в умовах соціально-економічної кризи усіх видів стипендій, а не тільки соціальних. Пропонується збільшення кількості та розміру премій, передбачених чинним законодавством (зокрема, постановою Кабінету Міністрів України «Про Премію Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України» від 21 листопада 2007 року №1333 та ін.)

Обґрунтовується необхідність внесення змін та доповнень до Закону України «Про вищу освіту» щодо законодавчого врегулювання практики укладання тристоронніх договорів між вищим навчальним закладом, підприємством, установою, організацією і студентом відповідного закладу, що дозволяє організувати проходження практики, стажування під час навчання, працевлаштування по закінченні вищого навчального закладу.

Відзначається доцільність удосконалення механізму стажування студентів вищих навчальних закладів та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях, а також стажування у провідних вітчизняних наукових установах та за кордоном.

Звертається увага на необхідність сприяння професійній орієнтації учнів 8-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, у зв'язку з чим вносяться пропозиції про внесення доповнень до Закону України «Про загальну середню освіту» щодо профорієнтаційної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів.

У підрозділі 2.3. «Матеріальне забезпечення та соціальні пільги молоді у сфері охорони здоров'я та фізичного розвитку» досліджуються питання соціального захисту молоді при здійсненні права на охорону здоров'я, заняття фізичною культурою та спортом.

У підрозділі інститут охорони здоров'я молоді розглядається як система загальних та спеціальних заходів щодо надання матеріального забезпечення при настанні соціальних ризиків, медичної допомоги, а також формування здорового способу життя молоді.

Аналізуються норми Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 року як головний законодавчий акт у сфері охорони здоров'я молоді. Водночас Основи не встановлюють спеціальні норми щодо охорони молоді як осіб від 14 до 35 років, а містять у розділі VII «Охорона здоров'я матері та дитини» тільки норми про охорону здоров'я неповнолітніх осіб. При цьому звертається увага на невідповідність норм ст. 31 Основ законодавства України про охорону здоров'я та ст. 191 КЗпП України з нормою, закріпленою у частині другій ст. 12 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», щодо проведення щорічного медичного обстеження «молодих громадян і неповнолітніх». Тобто йдеться про щорічне обстеження усіх молодих осіб віком від 14 до 35 років, а не тільки осіб молодше 18 років при прийнятті на роботу і в подальшому, до досягнення 21 року.

Викликає заперечення виключення з навчальних планів підготовки бакалаврів вищих навчальних закладів фізичної культури як обов'язкової навчальної дисципліни, що суперечить частині п'ятій ст.12 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні».

Обґрунтовується доцільність перегляду програми фізичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах з метою розширення системи позашкільного фізичного виховання, широкого використання різних форм, методів та засобів фізичної культури для формування здорового способу життя.

У підрозділі 2.4. «Соціальне обслуговування молоді» розглядаються питання правового забезпечення соціального обслуговування як виду соціального захисту молоді.

Соціальне обслуговування молоді визначається як система організаційних, фінансових та правових заходів, спрямованих на сприяння, підтримку і надання послуг молоді з метою подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримку соціального статусу та повноцінної життєдіяльності.

Соціальне обслуговування молоді здійснюється шляхом надання комплексу соціальних послуг, перелік яких визначено ст. 8 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21 червня 2001 року, проте не всі із передбачених зазначеною статтею послуг можна віднести до соціальних, враховуючи положення Закону України «Про соціальні послуги» від 19 червня 2003 року. У зв'язку з цим пропонується узгодити зміст ст. 8 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» з нормами Закону України «Про соціальні послуги».

У підрозділі аналізується діяльність центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як спеціальних закладів, що надають соціальні послуги молодим особам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, інших соціальних служб, волонтерських організацій.

Вносяться пропозиції щодо удосконалення діяльності молодіжних центрів праці, громадських молодіжних організацій щодо сприяння працевлаштуванню молоді, в тому числі учнів, студентів, аспірантів у позанавчальний час, надання послуг, пов'язаних із профорієнтацією та підготовкою до роботи за новою професією.

ВИСНОВКИ

У Висновках викладаються найбільш важливі теоретичні положення дисертаційного дослідження, формулюються пропозиції щодо удосконалення правового забезпечення соціального захисту молоді:

1. Молодь як правову категорію видається доцільним визначити як фізичних осіб віком від 14 до 35 років, які мають право на гарантії та пільги, передбачені законодавством для забезпечення їх нормальної життєдіяльності, створення умов для соціального становлення та розвитку. У зв'язку з цим пропонується внести відповідні доповнення до визначення поняття молоді у ст. 1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні».

2. Позиція законодавства щодо встановлення вікових меж молоді від 14 до 35 років заслуговує на підтримку, оскільки ґрунтується на поєднанні соціологічного та фізіологічного підходів. У зв'язку з цим пропонується: 1) внести зміни до п. 5 Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15 грудня 1992 року та викласти його в наступній редакції: «Державна молодіжна політика поширюється на фізичних осіб віком від 14 до 35 років незалежно від походження, соціального та майнового стану, расової та національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять і здійснюється через органи виконавчої влади, підприємства, установи і заклади для молоді, молодіжні громадські організації»; 2) виключити із Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року, затвердженої Указом Президента України

від 27 вересня 2013 року № 532, положення щодо підготовки пропозицій про внесення змін до законів стосовно зменшення вікових меж молоді до 28 років.

3. Поняття соціального захисту молоді можна розглядати у декількох значеннях: 1) як систему суспільних відносин; 2) як результат практичної реалізації соціальної політики держави щодо молоді; 3) як комплекс організаційних, юридичних, економічних і фінансових заходів; 4) як правовий інститут у системі права соціального забезпечення.

4. Суспільні відносини у сфері соціального захисту молоді є складними за своєю правовою природою і належать до сфер публічного та приватно-правового регулювання. Елементи соціального захисту молоді властиві різним сферам суспільних відносин, а відтак правова регламентація зазначених відносин здійснюється нормами таких галузей права, як конституційне, адміністративне, податкове, екологічне право, право соціального забезпечення, трудове, цивільне, сімейне, підприємницьке, медичне, житлове право та ін. Однак більша частина відносин у сфері соціального захисту молоді належить до предмету права соціального забезпечення і регулюється відповідними нормами даної галузі права, які в сукупності утворюють самостійний правовий інститут у системі права соціального забезпечення.

5. Акти національного законодавства у сфері соціального захисту молоді в цілому відповідають міжнародним актам (актам ООН, МОП, Ради Європи, Європейського Союзу). Водночас законодавство України у цій сфері вирізняється чисельністю і наявністю суперечностей, дублюванням окремих норм, їх декларативністю, недостатньо чітким визначенням конкретних прав молоді та обов'язків відповідних органів. Зазначені недоліки обумовлюють необхідність систематизації чинного законодавства у цій сфері, результатом якої може стати прийняття Молодіжного кодексу України як базового акту в сфері державної молодіжної політики та соціального захисту молоді, в якому слід закріпити загальні поняття, терміни, повноваження у сфері соціального захисту молоді органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, що представляють інтереси молоді, конкретні заходи соціального захисту молоді, норми про контроль за виконанням зазначених заходів, відповідальність за порушення законодавства у цій сфері.

6. Формами соціального захисту молоді є загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державна соціальна допомога, додатковий соціальний захист, недержавне соціальне забезпечення. У сучасних соціально-економічних умовах потребує подальшого розвитку додатковий соціальний захист.

7. Видами соціального захисту молоді слід вважати: грошові (готівкові) виплати; натуральну соціальну допомогу; соціальні пільги; соціальне обслуговування; медичну допомогу; житлово-комунальні субсидії.

8. З метою удосконалення правового забезпечення соціального захисту молоді у сфері зайнятості та працевлаштування видається доцільним: встановлення додаткових гарантій у сприянні працевлаштуванню молоді в цілому, а не її окремим категоріям, як це передбачено частиною першою

ст. 14 Закону України «Про зайнятість населення»; забезпечення державою надання першого робочого місця працездатній молоді віком від 15 до 35 років на строк не менше двох років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби; створення механізму стимулювання роботодавців для створення ними першого робочого місця для молоді (встановлення податкових пільг, компенсація єдиного соціального внеску, надання дотацій роботодавцям з відновленням норм, що були передбачені Законом України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю» та ін.); виконання державою обов'язку надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам – випускникам державних професійно-технічних та вищих навчальних закладів, потреба в яких була визначена державним замовленням; правове забезпечення і створення умов для вторинної зайнятості молоді; сприяння підприємницькій діяльності молоді, визначення механізмів її підтримки; поширення нетипових форм зайнятості (дистанційної роботи, надомної, домашньої, позикової праці та ін.) з їх належною правовою регламентацією відповідно до міжнародних трудових стандартів та ін.

9. Для посилення соціального захисту молоді у сферах освіти, охорони здоров'я та фізичного розвитку пропонується вжиття наступних заходів: збереження в умовах соціально-економічної кризи стипендій та пільгового проїзду в транспорті студентам вищих навчальних закладів; збільшення кількості та розміру премій, передбачених чинним законодавством; законодавче врегулювання практики укладання тристоронніх договорів між вищим навчальним закладом, підприємством, установою, організацією і студентом відповідного закладу; удосконалення механізму стажування студентів вищих навчальних закладів та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях, а також стажування у провідних вітчизняних наукових установах та за кордоном; проведення щорічного медичного обстеження всіх молодих осіб віком від 14 до 35 років, а не тільки неповнолітніх, і внесення відповідних уточнень до ст. 31 Основ законодавства України про охорону здоров'я, ст. 191 Кодексу законів про працю України; збереження у вищих навчальних закладах фізичної культури як обов'язкової навчальної дисципліни та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Кайтанський О.С. Правове забезпечення працевлаштування молоді в Україні / О.С. Кайтанський //Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. Вип. 57 / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. В.М. Дрьомін. – Одеса : Юридична література, 2011. – С. 233-239.

2. Кайтанський О.С. Поняття «молодь» як правова категорія / О.С. Кайтанський // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. Спец. вип. / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін. – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 161-168.
3. Кайтанський О.С. Працевлаштування молоді за проектом Трудового кодексу України / О.С. Кайтанський // Митна справа : науково-аналітичний журнал. Вип. № 3(87) ч. 2 кн. 2 / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін. – Львів : Простір-М, 2013. – С. 182-186.
4. Кайтанський О.С. Працевлаштування молоді за Законом України «Про зайнятість населення» / О.С. Кайтанський // Митна справа : науково-аналітичний журнал. Вип. № 4 (88) ч. 2 кн. 1 / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін. – Львів : Простір-М, 2013. – С. 314-318.
5. Кайтанський А.С. Правовые аспекты здравоохранения молодежи в Украине / А.С. Кайтанский // Закон и жизнь : международный научно-практический правовой журнал. Вып. № 8/2 (260) / редкол.: Л. Арсене (глав. ред.) и др. – Кишинэу : SRL «Cetatea de Sus», 2013. – С. 186-188.
6. Кайтанський О.С. Правові аспекти охорони здоров'я молоді в Україні / О.С. Кайтанський // Актуальні проблеми надання юридичної допомоги в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку : матер. наук.-практич. конф. (м. Харків, 21-22 січня 2011 р.) – Харків : ФІНН, 2011. – С. 91-92.
7. Кайтанський О.С. Правове регулювання забезпечення житлом молоді в Україні / О.С. Кайтанський // Правове забезпечення соціальної сфери : зб. матер. II Міжнар. наук. конф. студ., аспір. та молодих вчених / за заг. ред. д.ю.н., професора В.М. Дрьоміна. – Одеса : Фенікс, 2011. – С. 189-193.
8. Кайтанський О.С. Поняття «молодь» за законодавством України / О.С. Кайтанський // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, 20-21 травня 2011 р., м. Одеса. Т. 2 / відп. ред. д-р юрид. наук В.М. Дрьомін // Національний університет «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2011. – С. 411-413.
9. Кайтанський О.С. Становлення та розвиток законодавства про соціальний захист молоді України / О.С. Кайтанський // Актуальні проблеми регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення : тези доп. та наук. повідомлень III Міжнар. наук.-практич. конф., 7-8 жовтня 2011 року / за ред. к.ю.н., доц. В.В. Жернакова. – Харків : Крос Роут, 2011. – С. 518-521.
10. Кайтанський О.С. Працевлаштування молоді у Швеції: досвід для України / О.С. Кайтанський // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу, присвяч. 15-річчю Національного ун-ту «Одеська юридична академія» та 165-річчю Одеської школи права, 20-21 квітня 2012 р., м. Одеса. Т. 3 / відп. ред. д-р юрид. наук В.М. Дрьомін ; Національний університет «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2012. – С. 353-355.
11. Кайтанський О.С. Правові аспекти соціального забезпечення студентської молоді / О.С. Кайтанський // Правове забезпечення соціальної сфери : збірник матер. III Міжнар. наук. конф. студ., аспір. та молодих

вчених / за заг. ред. д.ю.н., професора В.М. Дрьоміна. – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 409-411.

12. Кайтанський О.С. Правові аспекти працевлаштування молодих спеціалістів / О.С. Кайтанський // Соціально-економічні права людини та гарантії їх реалізації в сучасних умовах державотворення : матер. наук.-практич. конф. (м. Харків, 10-11 жовтня 2012 р.). – Харків : Impress, 2012. – С. 101-104.

13. Кайтанський О.С. Працевлаштування молодих спеціалістів у проекті Трудового кодексу України / О.С. Кайтанський // Проблеми вдосконалення правового забезпечення прав та основних свобод людини і громадянина : Міжнар. наук.-практич. конф., м. Київ, 17-18 листопада 2012 р. – К. : Центр правових наукових досліджень, 2012. – У 2-х т. – Т. 1. – С. 107-108.

14. Кайтанський О.С. Правові аспекти працевлаштування молоді / О.С. Кайтанський // Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права : матеріали Міжнародної наукової конференції (Одеса, 30 листопада 2012 р.). Т. 1 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 635-637.

15. Кайтанський О.С. Правове регулювання забезпечення житлом студентської молоді / О.С. Кайтанський // Правове забезпечення соціальної сфери : збірн. матер. IV Міжнар. наук. конф. студ., аспірт. та молодих вчених / за заг. ред. д.ю.н., проф. Г.І. Чанишевої. – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 347-348.

16. Кайтанський О.С. Європейська інтеграція як чинник підвищення рівня соціального захисту молоді України / О.С. Кайтанський // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук.-практич. конф. (16-17 травня 2013 р.). Т. 1 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 557-559.

17. Кайтанський О.С. Працевлаштування молоді за Законом України «Про зайнятість населення» / О.С. Кайтанський // Актуальні проблеми трудового права і права соціального забезпечення : тези доп. та наук. повідомл. учасн. V Міжнар. наук.-практич. конф. (Харків, 27-28 вересня 2013 р.) / за ред. В.В. Жернакова. – Х. : Право, 2013. – С. 385-390.

18. Кайтанський О.С. Актуальні питання гармонізації законодавства України з охорони праці молоді із законодавством ЄС / О.С. Кайтанський // Правове забезпечення соціальної сфери : матер. V Міжнар. наук. конф. студ., аспірт. та молодих вчених (м. Одеса, 22 берез. 2014 р.) / уклад.: Д.О. Береза, В.Р. Кравчук, А.М. Мельник [та ін.]; за заг. ред. Г.І. Чанишевої. – Одеса : Юридична література, 2014. – С. 66-69.

19. Кайтанський О.С. Трудові права молоді в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом / О.С. Кайтанський // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук.-практич. конф., присвяч. ювілею академіка С.В. Ківалова (16-17 травня 2014 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. В.М. Дрьомін. – Одеса : Юридична література, 2014. – С. 470-472.

АНОТАЦІЯ

Кайтанський О.С. Правове забезпечення соціального захисту молоді в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.05 – трудове право; право соціального забезпечення. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2015.

Дисертація є першим у вітчизняній науці права соціального забезпечення спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем правового забезпечення соціального захисту молоді в Україні.

У дисертації визначено поняття та ознаки молоді як правової категорії, охарактеризовано становлення, сучасний стан та перспективи розвитку законодавства України про соціальний захист молоді. Визначено поняття та ознаки соціального захисту молоді в Україні. Досліджено галузеву природу суспільних відносин у сфері соціального захисту молоді та сфери їх правової регламентації. Виокремлено форми та види соціального захисту молоді за законодавством України. Охарактеризовано гарантії та соціальні пільги у сфері зайнятості, освіти, охорони здоров'я як правові засоби соціального захисту молоді за законодавством України. Розглянуто соціальне обслуговування як вид соціального захисту молоді.

Сформульовано науково обгрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України у сфері соціального захисту молоді.

Ключові слова: молодь, соціальний захист, форми соціального захисту, види соціального захисту, додатковий соціальний захист, соціальні пільги, соціальне обслуговування.

АННОТАЦИЯ

Кайтанский А.С. Правовое обеспечение социальной защиты молодежи в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.05 – трудовое право; право социального обеспечения. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2015.

Диссертация является первым в отечественной науке права социального обеспечения специальным комплексным исследованием теоретических и практических проблем правового обеспечения социальной защиты молодежи в Украине.

В диссертации определены понятие и признаки молодежи как правовой категории, охарактеризовано становление, современное состояние и перспективы развития законодательства Украины о социальной защите молодежи.

Определены понятие и признаки социальной защиты молодежи в Украине. Социальная защита молодежи рассматривается в нескольких значениях: как система общественных отношений; как результат практической реализации социальной политики государства в отношении молодежи; как комплекс организационных, юридических, экономических и финансовых мероприятий; как правовой институт в системе права социального обеспечения.

Исследована отраслевая природа отношений в сфере социальной защиты молодежи и сферы их правовой регламентации. Установлено, что общественные отношения в сфере социальной защиты населения являются предметом публично-правового и частноправового регулирования. При этом большая часть отношений в указанной сфере является предметом регулирования права социального обеспечения.

Выделены формы и виды социальной защиты молодежи по законодательству Украины. Формами социальной защиты молодежи являются общеобязательное государственное социальное страхование, государственная социальная помощь, дополнительная социальная защита, негосударственное социальное обеспечение. Охарактеризованы гарантии и социальные льготы в сфере занятости, образования, охраны здоровья как правовые средства социальной защиты молодежи по законодательству Украины. Рассмотрено социальное обслуживание как вид социальной защиты молодежи.

Сформулированы научно обоснованные предложения по совершенствованию действующего законодательства Украины в сфере социальной защиты молодежи.

Ключевые слова: молодежь, социальная защита, формы социальной защиты, виды социальной защиты, дополнительная социальная защита, социальные льготы, социальное обслуживание.

SUMMARY

Kaytanskyi O.S. Legal maintenance of social protection of young people in Ukraine. – Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.05 – Labor Law; Social Security Law. – National University "Odessa Law Academy", Odessa, 2015.

The dissertation is the first in domestic science of social security law special complex research of theoretical and practical problems of legal maintenance of social protection of young people in Ukraine.

The thesis defines the concept and features of youth as a legal category, the formation, current status and prospects of development of Ukrainian legislation on social protection of young people are being characterized. The industry nature of social relations in the sphere of social protection of young people and areas of their legal regulation were researched. Forms and types of social protection of youth under the laws of Ukraine are singled out. Guarantees and social benefits in employment, education, health care as legal means of social protection of youth under the laws of Ukraine are characterized. Social services as a form of social protection of youth are researched.

Scientifically based proposals for improvement of current legislation of Ukraine in the sphere of social protection of youth are formulated.

Keywords: youth, social protection, social security forms, types of social protection, additional social protection, social benefits, social services.